

JULES
VERNE
Jules Verne

ZELENÝ PAPERSEK

Jules Verne

ZELENÝ PAPRSEK

PODIVUHODNÁ PUTOVÁNÍ
SVAZEK 23

*Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Překlad: Lubomír Petr
Ilustrace: Léon Benett
Obálka © Jiří Miňovský – ARBE, 2025
© DOBROVSKÝ s.r.o., 2025

ISBN 978-80-277-5468-7 (pdf)

JULES VERNE

Der Grüne Strahl.

Jules Verne

ZELENÝ PAPRSEK

Obsah

I. Kapitola	Bratři Sam a Sib.....	5
II. Kapitola	Ellen Campbellová.....	17
III. Kapitola	Článek Morning Postu	25
IV. Kapitola	Řekou a zátokou Clyde	36
V. Kapitola	Z korábu na koráb	44
VI. Kapitola	Vír Corryvrekan.....	49
VII. Kapitola	Aristobulus Ursidos	60
VIII. Kapitola	Mráček na obzoru	71
IX. Kapitola	Tlachání paní Bessie	83
X. Kapitola	Partie kroketu.....	87
XI. Kapitola	Oliver Sinclair.....	98
XII. Kapitola	Nové záměry	110
XIII. Kapitola	Velebnost moře	118
XIV. Kapitola	Život na Joně.....	127
XV. Kapitola	Zříceniny na Joně.....	135
XVI. Kapitola	Dva výstřely	148
XVII. Kapitola	Na lodi <i>Clorindě</i>	159
XVIII. Kapitola	Staffa	168
XIX. Kapitola	Jeskyně Fingalova.....	178
XX. Kapitola	Za slečnou Campbellovou!	189
XXI. Kapitola	Bouře v jeskyni	196
XXII. Kapitola	Zelený paprsek.....	204
XXIII. Kapitola	Závěr	214

I. KAPITOLA

Bratři Sam a Sib

„B^{eth!}“
„Bess!“
„Betsy!“
„Betty!“

Taková jména se za sebou rozléhala nádhernou síní v Hensburghu – a takovým způsobem bratři Sam a Sib volávali na hospodyně zámku.

Avšak pro tuto chvíli ani tyto důvěrné zdvořilostní slova Elizabeth – Alžběta nebyly s to přivolat tuto dámu, i kdyby ji její pánové volali plným jménem.

V tom se na prahu síně osobně objevil správce Partridge s čepicí v ruce.

Obracel se ke dvěma osobám příjemného zevnějšku, které seděly ve výklenku okna, jehož tři strany ve tvaru kosočtverce tvořily výstupek v průčelí domu, a Partridge pravil:

„Pánové volali paní Bessie, avšak ta není právě v domě.“

„Kdepak je, Partridge?“

„Provází slečnu Campbellovou, která se prochází v sadě.“

Na pokyn obou mužů se Partridge vzdálil.

... byli velicí milovníci šňupavého tabáku.

Byli to bratři Sam a Sib – pravým jménem Samuel a Sebastian – strýcové slečny Campbellové. Pocházeli ze starodávného skotského rodu; dohromady měli sto dvanáct let a Sam byl o patnáct měsíců starší než Sib.

Abychom jen několika rysy načrtli tyto dobré, poctivé a oddané muže, postačí, řekneme-li, že všechen jejich život byl zasvěcen jejich neteři. Byli bratry její matky, která ovdověla po jednoročním manželství a brzy potom náhle zemřela. Sam a Sib Melvillové zůstali tedy na světě sami jako opatrovníci malého sirotka. Spojení jedinou láskou žili jen pro svou osiřelou neteř.

Kvůli ní zůstali svobodni, aniž toho kdy litovali; byli z druhu dobráckých bytostí, které zde hrají jen roli poručníků. A tím ještě není řečeno vše; neboť starší se stal otcem a mladší matkou dítěte. Několikrát se přihodilo, že je slečna Campbellová docela srdečně zdravila:

„Dobrý den, otče Same! Jak se vám daří, matko Sibe?“

Ke komu je možné tyto dva strýce lépe přirovnat, ne-li k těm dvěma ctihodným obchodníkům tak dobrým, stejnomyslným, láskyplným bratřím Cheeryblům z londýnské City, nejdokonalším bytostem, které se zrodily v Dickensově obrazotvornosti! Bylo by nemožné nalézt opravdovější podobnost, i kdyby někdo spisovateli vytýkal, že si jejich typ vypůjčil z obdivuhodného díla Nicolas Nickleby, zajisté nebude nikdo této půjčky litovat.

Sam a Sib Melvillové, spříznění sňatkem své sestry s vedlejší větví starého rodu Campbellů, se nikdy neopustili. Stejně si byli výchovou i duchem úplně podobní. Studovali ve stejné škole i ve stejné třídě. Obyčejně o všech věcech pronášeli tytéž myšlenky stejnými slovy, a proto mohl první vždy dokončit větu druhého, a to i se shodnými posunků. Vůbec tyto dvě bytosti tvořily jednu, ačkoliv byl rozdíl v jejich tělesném vzhledu.

Sam byl o něco zavalitější než Sib, který byl zase o něco větší; avšak šedivé vlasy si spolu mohli lehce zaměnit, aniž by tím změnili ráz své poctivé tváře, ve které se zračila všechna šlechtnost potomků klanu Melvillů.

Musíme dodat, že i ve střihu svých šatů, jednoduchých a starého střihu, a ve volbě látky z dobrého anglického sukna měli stejný vkus, pouze Sam dával přednost barvě tmavomodré a Sib temně kaštanové.

Opravdu, kdo by nechtěl žít v úzkém přátelství s těmito ctihodnými gentlemany? Byli zvyklí kráčet stejným krokem a bezpochyby stanou v malé vzdálenosti druh od druhu, až udeří hodina posledního odpočinku. Oba tyto poslední sloupy domu Melvillů byly ještě pevné a jistě udrží ještě dlouhý čas starou budovu svého rodu, který pochází ze čtrnáctého století – hrdinské doby Robertů Bruceů a Wallaceů, heroické doby, kdy Skotsko s Angličany zápasilo za práva nezávislosti.

Avšak jestliže Sam a Sib Melvillové už neměli příležitost bojovat pro blaho vlasti, když jejich život, méně zmítaný, míjel v klidu a blahobytu, který způsobuje jmění, nikdo jim nesmí nic vyčítat nebo se domnívat, že by se odrodili. Řídili se tradicemi po svých velikých předcích a konali dobré skutky.

Ano, oběma se vedlo dobře a nemuseli si vyčítat žádnou výjimečnost života – bylo jim určeno zestárnout, aniž se stali starci na těle či na duchu.

Možná že měli také nějakou chybu – kdo se může chlubit, že by byl dokonalý? Chyba byla, že své rozhovory zdobili obrazy a citáty vypůjčenými ze slavného Kastelána z Abbotsfordu a zvláště z Ossianových*) epických básní, do kterých byli takřka zbláznění. Avšak kdo jim to může v zemi Fingala a Waltera Scotta vyčítat?

*) Ossian – legendární galský válečník a bard ze 3. století, hrdina irských a skotských pověstí

Abychom je dokreslili posledním rysem, musíme poznamenat, že byli velicí milovníci šňupavého tabáku. Mnozí ze čtenářů vědí, že znak prodavače tabáku ve Spojeném království nejčastěji představuje starého Skota s tabatěrkou v ruce, pyšně si vykračujícího ve starobylém oděvu. Tak tedy, bratři Melvillové by se dobře vyjímali na jedné z namalovaných zinkových tabulí, které zdobily veřeje krámů. Šňupali velmi mnoho, a snad i více než kdokoliv na obou březích řeky Tweedy, 156 km dlouhé, jejíž část toku tvoří hranici mezi Anglií a Skotskem. Avšak, co je pro bratry Melvilly velmi charakteristické, měli dohromady pouze jednu tabatěrku – a to opravdu ohromnou. Tento přenosný nábytek střídavě putoval z kapsy jednoho bratra do kapsy druhého. Byl dalším poutem mezi nimi. Rozumí se, že vždy ve stejnou dobu, asi desetkrát za hodinu, pociťovali potřebu vtáhnout do sebe výtečný nikotinový prášek, který si objednávali až z Francie. Když jeden z hloubi svého oděvu vytahoval tabatěrku, dostali oba chuť na dobrý šňupek, který vždy provázeli svým: Pozdrav Bůh!

Slovem, bratři Sam a Sib byli opravdové děti ve všem, co se týkalo skutečného života v praktických věcech tohoto světa. Ve věcech finančních nebo obchodních byli naprosto neznalí a také si nepřáli je poznat, v politice byli jakobíny od kosti, majíce některé předsudky proti panující hannoverské dynastii, a snili o posledním Stuartovi, jak asi Francouz snívá o posledním z rodu Valois; v otázkách citu byli ještě slabšími znalci.

Bratři Melvillové měli pouze jedinou myšlenku – vidět jasně do srdce slečny Campbellové, uhádnout její nejtajnější myšlenky, vést a rozvíjet je podle potřeby, pokud to bylo nutné, a konečně provdat ji za hodného hochy, kterého sami vyvolí a který by ji učinil šťastnou.

Slyšíme-li je mluvit, zdá se nám, že toho hodného hochy, kterému má připadnout tento úkol, již našli.

„Naše Ellen si tedy vyšla na procházku, bratře Sibe?“

„Ano, bratře Same; avšak už je pět hodin, nemůže tak dlouho pobývat mimo dům.“

„A až se vrátí...“

„Myslím, bratře Same, že bychom s ní měli mít velmi důležitý rozhovor.“

„Za několik neděl, bratře Sibe, bude naší dceři osmnáct let.“

„To je věk Diany Vemon, bratře Same. Není-li také tak půvabná jako milostná hrdinka románu Rob Roy?“

„Ano, bratře Sibe, a svými způsoby...“

„Svou duchaplností...“

„Originálností myšlenek...“

„Připomíná spíše Dianu Vemon než Floru MacIvor, vznešenou i impozantní osobnost z Waverley, onoho prvního historického románu Waltera Scotta!“

Bratři Melvillové, velmi hrdí na svého národního spisovatele, uváděli jména ještě jiných hrdinek, z Antikváře, Guy Manneringa, Abbého, Kláštera, Krásné dívky Perthské, Kenilworthu atd., avšak podle jejich mínění se žádná z nich nevyrovná slečně Campbellové.

„Je to mladý růžový keř, který rostl poněkud prudce, bratře Sibe, a proto se sluší...“

„Dát mu ochránce, bratře Same. Avšak slyšel jsem, že nejlepším ochráncem...“

„Může být pouze manžel, bratře Same, neboť pouze on zapouští v pravý čas kořeny v téže půdě...“

„A roste, což je zcela přirozené, bratře Same, zároveň s různým trsem, jehož ochraňuje!“

Tuto metaforu si bratři Melvillové vypůjčili z knihy Dokonalý zahradník. A měli z ní bezpochyby radost, neboť na jejich dobráckých tvářích vykouzila úsměv spokojenosti. Společná tabatěrka pak byla otevřena bratrem Sibem, který do ní

labužnický ponořil dva prsty; pak přešla do ruky bratra Sama, který si napřed vzal bohatý šňupec, aby ji posléze vstrčil do kapsy.

„Jsme tedy jedné mysli, bratře Same?“

„Jako vždy, bratře Sibe!“

„I o volbě ochránce?“

„Může se najít sympatičtější a naší Ellen milejší nápadník než mladý učenec, který už za různých příležitostí projevil city natolik slušné?“

„A který je tak vážený!“

„Bylo by to skutečně těžké. Je vzdělaný, na doktora promován na univerzitách v Oxfordu a Edinburghu...“

„Fyzik, jako je člen Královské společnosti Tyndall, rovněž člen slavné Královské společnosti...“

„Chemik, jako je Faraday, rovněž člen slavné Královské společnosti...“

„Důkladně zná základ i příčinu všech věcí na tomto světě, bratře Sibe...“

„Žádnou otázkou ho neuvedeš do rozpaků, bratře Same...“

„Pochází ze slavného rodu v hrabství Fife a samozřejmě je majitelem značného jmění...“

„Aniž bychom mluvili o jeho příjemném zevnějšku, podle mého mínění, i navzdory jeho aluminiovým brýlím!“

Kdyby brýle toho hrdiny byly z ocele, niklu nebo i ze zlata, bratři Melvillové by se pranic nad nimi pozastavovali. Vždyť je pravda, že tento optický nástroj dobře sluší mladým učencům, jimž zajisté podle jejich přání dodává vážnosti.

Avšak líbil se vůbec tento akademický absolvent výše jmenovaných škol, fyzik a chemik, slečně Campbellové? Jestliže se slečna Campbellová podobala Dianě Vernon, tato dáma, jak známo, neměla pro svého příbuzného Raleigha jiného citu než citu přátelství a nevдалa se za něho.

Avšak to skutečně nestálo za to, aby se oba bratři znepokojovali. Dávali zde najevo všechnu nezkušenost starých chlapů, nezkušených v podobných záležitostech.

„Už se spolu sešli častěji, bratře Sibe, a náš mladý přítel se nezdál být ke kráse naší Ellen nevšímavý.“

„Milerád ti věřím, bratře Same! Kdyby božský Ossian měl opětovat její ctnosti, krásu a něhu, dal by jí jméno Moina, což znamená milovaná celým světem...“

„Nenazval-li by ji Fionou, bratře Sibe, krasavicí, které není rovno v galských dějinách!“

„Nezbožňoval-li on naši Ellen, bratře Same, řka: „Opouští útulek, kde potají vzdychala, a objevuje se v plné své kráse jako luna na pokraji obláčků na východě...““

„A lesk jejích půvabů ji objímá jako sluneční paprsky, bratře Sibe, a šelest jejích lehkých krůčků lichotí uchu jako příjemná hudba!“

Naštěstí oba bratři skončili u těchto citátů a z poněkud mlhavého nebe klesli v pozemskou skutečnost.

„Líbí-li se Ellen,“ pravil jeden, „našemu mladému učenci, jistě i on se musí líbit...“

„A jestli, co se Ellen týká, bratře Same, dosud nevěnovala pozornost jeho výborným vlastnostem, kterými ho příroda tak štědře obdařila...“

„Bratře Sibe, to se stalo jedině proto, že jsme s ní po tuto chvíli o tom nemluvili, totiž že je již vhodné myslet na vdavky.“

„Avšak toho dne, kdy její mysl obrátíme k tomu cíli, i kdyby byla zaujatá nějakým předsudkem, ne-li proti muži, alespoň proti vdavkám...“

„Neopomene odpovědět ano, bratře Same...“

„Jako ten výtečný Benedikt, bratře Sibe, který sice dlouho odporoval...“

„Ale přesto se řídil zakončením veselohry Mnoho povyku pro nic a oženil se s Beatricí.“

Takto uspořádali věci slečny Campbellové oba strýcové a rozuzlení jejich kombinace se jim zdálo tak přirozené jako konec Shakespearovy veselohry.

Povstali s jedinou myšlenkou. Pohlíželi na sebe s jemným úsměvem. Mnuli si ruce podle taktu. Sňatek byl již hotovou věcí! Jaká by se mohla naskytnout překážka? Mladý muž se již ucházel o její ruku. Mladá dívka jistě dá odpověď, o kterou si nemusí dělat žádné starosti. Byly zde všechny možné výhody. Není třeba nic jiného než stanovit den sňatku. Opravdu, byla by to krásná slavnost. Konala by se v Glasgowě. Ale dlužno podotknout, že se nebude konat v katedrále sv. Maunga, jediném kostele Skotska, který se sv. Magnem na Orknejích byl ušetřen za doby reformace. Ne! Je příliš masivní, a proto také příliš smutného vzezření pro sňatek, který v mysli obou bratrů má být plesáním mládí a lásky. Raději k tomuto účelu zvolí chrám sv. Ondřeje nebo sv. Enocha anebo sv. Jiří, stojící v nejelegantnější třídě města.

Bratři Sam a Sib dál rozvíjeli svoje plány hovorem, který se více podobal monologu než dialogu, protože to byl stále týž sled myšlenek vyjadřovaných stejným způsobem. Stále hovořili a pohlíželi skleněnými kosočtverci velikého okna na statné stromy sadu, pod kterými se právě procházela slečna Campbellová, na zelenavé křoví, které roubilo potůčky šumivé vody, a na oblohu, přesycenou průsvitnou mlhou, která se podobá Highlandům středního Skotska. Na sebe nepohlédli, bylo by to zbytečné; avšak občas, jakoby puzeni srdcem, se uchopili za ruce, tiskli si dlaně, aby snad za pomoci magnetické síly mohli sdílet své myšlenky.

Ano! Bude to překrásné! Vše se zařídí velkolepě, vznešeně. Na chudobné lidi West George Street, jsou-li tam – a kde by

Objevila se mladá dívka s tvářemi zružovělými od prudkého běhu.

jich nebylo? – také nebude při slavnosti zapomenuto. Kdyby, což je však nemožné, chtěla slečna Campbellová všechno odbyť jednodušeji a v té věci přemlouvala strýce, ti jí dokáží poprvé v životě odporovat. Naprosto neustoupí. Bude to velká slavnost a hosté při svatební hostině budou pít, až se hory budou zelenat, podle starého obyčeje. A pravá ruka bratra Sama se napůl zdvihla právě v okamžiku, kdy se pozvedla pravice bratra Siba, jako by už předem pronášeli pověstné skotské přípitky.

V té chvíli se otevřely dveře sálu. Objevila se mladá dívka s tvářemi zrůžovělými od prudkého běhu. Její ruka mávala rozvinutým časopisem. Popošla k bratrům a každého políbila.

„Dobrý den, strýčku Same,“ pravila.

„Dobrý den, milá dcero.“

„Jak se vede, strýčku Sibe?“

„Výborně.“

„Ellen,“ pravil bratr Sam, „máme s tebou nějaké malé jednání.“ „Jednání! Jaképak jednání? Čím jste se proti mně spikli, strýcové?“ tázala se slečna Campbellová, jejíž zraky, ne bez jakési zlomyslnosti, těkaly z jednoho na druhého.

„Znáš toho mladého muže, pana Aristobula Ursiclose?“

„Znám ho.“

„Nelíbí se ti?“

„Proč by se mi nelíbil, strýčku Same?“

„Tedy se ti líbí?“

„Proč by se mi líbil, strýčku Sibe?“

„Bratr a já jsme všechno zrale uvážili a míníme ti ho nabídnout za muže.“

„Já se mám vdát? Já!“ zvolala slečna Campbellová a dala se do takového smíchu, jaký ozvěna sálu dosud nikdy neopakovala.

„Ty se nechceš vdát?“ pravil bratr Sam.

„Načpak?“

„Nikdy?...“ zeptal se bratr Sib.

„Nikdy,“ odpověděla slečna Campbellová vážně, ale usmívající ústa ji prozrazovala, „nikdy, moji strýčkové... alespoň potud, pokud neuvidím...“

„Copak?“ zvolali bratři Sam a Sib.

„Pokud neuvidím zelený paprsek.“

II. KAPITOLA

Ellen Campbellová

Dům, který obývali bratři Melvillové a slečna Campbellová, stál tři míle od malého městečka Helensburghu na břehu Gare Loch, jednoho z malebných jezírek, jimiž je rozmarně poset pravý břeh řeky Clyde.

Po čas zimní sezóny bydleli bratři Melvillové a jejich neterř v Glasgowě, ve starém paláci na West George Street, v aristokratické třídě nového města, pokud Ellenin rozmar – kterému se podrobovali bez nějakých námitek – je nezavedl na dlouhou cestu do Itálie, Španělska nebo Francie. Na těchto cestách viděli jen očima mladé dívky, šli, kam se jí líbilo, zastavovali se, kde se jí zachtělo, nepodívovali se ničemu – jen tomu, čemu se podívovala ona. Když potom slečna zavřela album, ve kterém buď tužkou, nebo perem zaznamenávala své dojmy z cest, dali se poslušně na cestu do Spojeného království a vrátili se, ne bez spokojenosti, do pohodlného bytu na West George Street.

Měsíc květen trval už tři neděle, když bratři Sam a Sib pocítili neodolatelné přání přestěhovat se na venkov. To se stalo právě ve chvíli, kdy též slečna Campbellová projevila přání neméně neodolatelné, s Glasgowem se zbavit hřmotu velikého, průmyslového města, uniknout tomuto obchodnímu ruchu,

Je to pěkné místo, ten Helensburgh.

který někdy pronikal až do Bylthswood Square, konečně opět spatřit oblohu méně zakouřenou, dýchat vzduch starobylé metropole, jejíž obchodní důležitost založili před několika věky její tabákoví lordové – Tobacco Lords.

Veškerý dům, páni i čeled', se tedy stěhoval do zámku, vzdáleného asi dvacet mil.

Je to pěkné místočko, ten Helensburgh. Zařídili tam lázně, které jsou velmi navštěvovány těmi, jimž volný čas dovoluje zaměřovat promenády na březích Clyde s procházkami k jezerům Katrin a Lomond, která se líbí turistům.

Na míli od vesnice, na březích jezírka Gare, si bratři Melvillové vyhledali nejpěknější místo, aby si tam vystavěli dům uprostřed mohutných stromů, mezi sítí šumivých vod, na hrboлатé půdě, která se výborně hodila na založení sadu. Občerstvující chládek, zelený pažit, pestré křoviny, záhony květin, luhy, jejichž „léčivé byliny“ rostou výhradně pro ovce, rybníky se svými hladinami, jasné tůně, oživené plachými labutěmi, těmi krásnými ptáky, o kterých Wordsworth napsal: „Labuť pluje ve dvou, labuť a její stín!“ A konečně všechny ty divy, které příroda vykouzluje pro oči, aniž se jí lidská ruka potřebuje míchat do jejího hospodářství, takové bylo letní sídlo bohaté rodiny.

Je nutné dodat, že z té části sadu, která se nacházela nad Garským jezerem, byla překrásná vyhlídka. Napravo, za úzkým zálivem, spočinul zrak nejprve na poloostrově Rosenheath, na kterém stojí hezká vlašská vila, patřící vévodovi z Argyllu. Nalevo se rýsoval vlnitou čarou svých pobřežních domků malý Helensburgh, nad kterým se tyčily dvě nebo tři kostelní věže, a vzadu stráně, oživené několika malebnými domky. Naproti, na levém břehu Clydy, Port Glasgow, zříceniny zámku Newark, Greenock a jeho les stožárů s mnohobarevnými prapory tvořily pestrouty vyhlídku, se kterou se oči loučily jen ztěžka.

A vyhlídka by byla ještě krásnější, s větším rozhledem, pokud bychom vystoupili na hlavní věž domu.

Na této čtyřhranné věži, s vyhlídkami vznášejícími se na třech rozích její plošiny, opatřené střílnami a cimbuřím, obroubené zábradlím, se tyčila ve čtvrtém rohu osmihranná vížka. Na ní byl vztyčen stěžeň s praporem, který stává na střechách všech domů, stejně tak jako na zádi všech lodí Spojeného království. Tento druh vížek moderního slohu panoval všem budoвам, ze kterých sestával zámek ve vlastním slova smyslu, se svými nepravidelnými střechami, velikými okny, mnohonásobnými štíty, síněmi vystupujícími z průčelí, komíny vyčnívajícími nad kalenici, tedy nad hřeben střechy – velkolepá fantazie, kterou se ráda honosí anglosaská architektura.

Na poslední baště této vížky, pod řasami národních barev, provívaných vánkem od Clydského zálivu, velmi ráda po celé hodiny sedávala slečna Campbellová a snila. Tam si zařídila krásné útočiště, vzdušné jako hvězdárna, kde mohla číst, psát, spát, po celou dobu vydána napospas větru, slunci i dešti. Tam ji museli nejčastěji hledat. Když nebyla tady, tak ji obrazotvornost zavedla do stromořadí sadu, buď samotnou, nebo v doprovodu paní Bessie, pokud ji však neodnesl kůň do okolního kraje, v doprovodu věrného Partridge, který musel svého koně pobízet, aby nezůstával pozadu za svou mladou paní.

Mezi četným zámeckým služebnictvem je nutné zvláště představit dva poctivé sluhy, připoutané od nejútlejšího mládí k rodině Campbellů.

Elizabeth „Luckie“, matka – jak se nazývá hospodyně v Highlandech – měla v době našeho vyprávění právě tolik roků, kolik nosila klíčů ve svém svazku, a bylo jich čtyřicet sedm. Byla to pravá hospodyně, vážná, pořádkumilovná, zkušená, která řídila celý dům. Člověk by se mohl domýšlet, že vychovala oba bratry Melvilly, ačkoliv oni byli mnohem starší